

De keuze voor integrale jeugdhulp

Jo Vandeurzen, Vlaams minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin over

Hoe loopt de Integrale Jeugdhulp in de praktijk? Gedachtewisseling met minister en vragen van parlementsleden

Commissie Welzijn, Vlaams Parlement
dinsdag 16 juni 2015, 14.00u

Allereerst willen we vooral iedereen danken voor de vele inspanningen op het terrein het voorbije jaar. Een doorstart van wat **de grootste hervorming van de jeugdhulp** is, kan nooit eenvoudig zijn. Het sterke engagement van allen betrokken op de gepaste hulp en zorg voor onze gezinnen en kinderen bleek krachtig doorheen de opstart. De wil om te gaan voor die gepaste zorg in een volledig nieuw landschap, de drang om samen te werken en samen te zoeken naar hoe we binnen die brede principes, waar we allen achter staan, die betere zorg kunnen realiseren, was zeer groot.

Dat er veel veranderde, dat is wel duidelijk. Dat konden we niet enkel horen tijdens de hoorzittingen van de voorbije maanden, maar ook in de vele ontmoetingen met hulpverleners en gebruikers op de werkvloer.

De Rubicon over

Iets meer dan een jaar geleden, stonden we voor de keuze na meer dan 15 jaar praten, nadenken en voorbereiden: de Rubicon over of terug naar af?

Het is heel belangrijk dat we versterkt moeten **doorgaan op die ingezette veranderingen**. Maar laat het duidelijk zijn, de vele signalen, de kritieken en de suggesties tot verbetering en vereenvoudiging moeten ernstig genomen worden. We moeten hiermee samen aan de slag.

We hoorden duidelijk dat **de principes van het decreet nog altijd een solide basis vormen die voor verbinding** kan zorgen. Wel horen we al te vaak dat er nog serieus werk aan de winkel is om die te vertalen in een gedeelde visie binnen een versnipperd en complex jeugdhulp landschap. Die vraag rond **één gedeelde visie** is natuurlijk belangrijk en we stellen vast dat een integrale jeugdhulp deze vraag oproept en versterkt.

We willen hier niet te lang stilstaan bij de principes en uitgangspunten, die zijn genoeg gekend ondertussen. Maar we delen de mening dat we, om het kort samen te vatten, die

gedeelde zorg sterker op de kaart moeten zetten. Die gedeelde zorg, waarbij we vertrekken vanuit een basisvisie en houding over hoe we met jongeren, kinderen omgaan die om zeer diverse redenen in de problemen geraken, gezinnen die tijdelijk of soms chronisch geconfronteerd worden met vaak zeer complexe zorgen, is niet te herleiden zijn tot één sector, tot één oplossing. Voor alle duidelijkheid, net daarom namen we het initiatief om tot een meer geïntegreerde intersectorale jeugdhulp te komen.

Een jaar na de start

We zijn nu iets meer dan een jaar verder sinds de doorstart van de integrale jeugdhulp. Ondertussen hebben we een pilootfase, een uitgebreide toelichting en rapportage bij de eerste kwantitatieve bevindingen, en een reeks hoorzittingen achter de rug. We moeten hierbij wel eerlijk zijn, dit is vrij indrukwekkend en snel. Vraag het na bij buitenlandse collega's of bij experts die veel afweten van maatschappelijke veranderingsprocessen: 1 jaar is wel heel snel om een balans op te maken. Niettemin en dat moet gezegd, de voorbije periode leverde heel veel **betrokkenheid**, maatschappelijke aandacht en vooral ook veel materiaal op over hoe we met kinderen, jongeren en gezinnen omgaan en hoe we na een doorstartfase de shift moeten maken naar een **meer gedeelde, inhoudelijke aanpak**.

De hoorzittingen en de commentaren hebben het voordeel van de duidelijkheid, zeker rond die thema's waarin de verschillende sprekers, geëngageerd op het terrein, herhaaldelijk tot een zelfde analyse kwamen. Zoals dat gaat, problematiseerden sommigen enkel, anderen reikten ook suggesties aan voor verbetering of wezen op de eigen verantwoordelijkheid om mee te zorgen dat de ingezette hervormingen slagen.

Concreet moeten we ons na zo'n eerste fase afvragen: **zit alles op de juiste plaats?** Zijn de incentives in het nieuwe landschap zodanig geïnstalleerd dat hulpverleners, organisaties op het terrein voldoende getriggerd worden om hun verantwoordelijkheid te nemen? Bouwen we voldoende flexibiliteit en **vertrouwen** in om hulpverleners te motiveren en het mogelijk te maken die zorg op maat te realiseren? Gaan sommige veranderingen te ver, te snel en andere misschien niet ver genoeg?

We beschikken na één jaar zeker over voldoende input om rond die vragen, heel **concrete initiatieven en acties** naar voren te schuiven. Van belang hierbij is dat we dit doen binnen een duidelijk kader met draagvlak voor bij zo veel mogelijk actoren. Dit betekent meer samenwerken. Dat hier de erfenis van een veelheid aan sectorale regels

en afspraken dit soms bemoeilijkt, daar moeten we door. Hier moet **het Actieplan Jeugdhulp** dat op de Vlaamse Regering werd neergelegd **de leidraad** zijn.

Belang van één gedeelde aanpak

Wat we zeker niet moeten doen, is de ingeslagen weg naar één gedeeld systeem van inschatting en diagnostiek wanneer de zwaarste hulp nodig is verlaten. Dit moet ons na een doorgedreven **vereenvoudiging** op termijn ruimte opleveren. We kunnen niet terug naar een situatie waar gezinnen telkens opnieuw hun verhaal moesten vertellen en waar hulpverleners tijd en energie aan intakes en sectorale verslagen spendeerden. We moeten er van overtuigd zijn dat we met die gemeenschappelijke aanpak winst kunnen boeken.

Gedeelde zorg, betekent ook een goede balans vinden tussen de verantwoordelijkheid om kinderen en jongeren zo snel, vroeg als mogelijk te ondersteunen en het ingrijpen met de nodige doorzettingsmacht als we ons ongerust maken over de evolutie binnen een gezin.

Daarnaast gaan we verder **vereenvoudigen**: zowel kwantitatief, dus vooral subsidiair: **intensievere afspraken waar nodig, dubbelwerk en overlap vermijden waar het kan**. De principes voor die vereenvoudiging zijn duidelijk: wat we doen is in de eerste plaats voor de gezinnen met een hulpvraag, administratie herleiden we tot een minimum en we vertrekken vanuit **meer vertrouwen in elkaars expertise**.

Die gemeenschappelijke doelen en een hernieuwd basisvertrouwen in ieders competenties, over sectoren heen, moet de basis vormen voor een soort community-gevoel binnen een integrale jeugdhulp. Dit is belangrijk, willen we die eerste ervaringen, de issue rond capaciteit, het gevoel van bureaucrativering en inboeten van flexibiliteit ombuigen naar een versterkte jeugdhulp in Vlaanderen.

Versterkte aandacht voor preventie

De debatten over de jeugdhulp gaan al te vaak over instroom en over het uiterste van het continuüm dat de jeugdhulp is. We mogen evenwel de bredere scoop niet verliezen en moeten blijvend oog hebben voor inspanningen op het preventieve vlak. Met **de Huizen van het Kind** creëren we lokaal, in de gemeente, in de stad... samenwerking die we systematisch verder uitbouwen. Het doel is hier dat naar het einde van de legislatuur iedere gemeente, stad afgedekt is door de samenwerking binnen de Huizen van het Kind. Preventie, vroegtijdig ouders ondersteunen in de opvoeding is een krachtig tegengewicht om de instroom naar de jeugdhulp in te dijken. Wat dat betreft bereidt Kind en Gezin momenteel een **Conferentie van het Jonge Kind** voor met diverse actoren betrokken op de ontwikkeling van jonge kinderen. Eén van de thema's zal specifiek handelen over verontrusting. Dit komt hier later nog aan bod, maar in het licht van deze

conferentie willen we hier ook breed rond mobiliseren door ook pediaters, huisartsen te betrekken.

Vroegdetectie en alert zijn als kinderen en jongeren betrokken zijn, is natuurlijk ook een zaak voor alle professionelen die werken in en met gezinnen. Daarom zullen we dit ook op de agenda plaatsen van de **eerstelingsgezondheidsconferentie** en een duidelijke plek geven in het **toegankelijker maken van de brede welzijnsdiensten**. Hierbij is het van belang ook actoren in zorg, zoals de huisartsen en actoren in welzijn, bijvoorbeeld de OCMW's, te sensibiliseren over hun rol. We voorzien ook voor deze groepen immers in de mogelijkheid om als aanmelder in de jeugdhulp op te treden.

Naast het belang van preventie, moeten we als het over de jeugdhulp gaat, ook als maatschappij kritisch blijven. We moeten ons de vraag durven stellen, hoe we met z'n allen verantwoordelijkheid dragen over **onze kijk naar kinderen en jongeren** die problemen stellen, voor gezinnen die tijdelijk niet de draagkracht hebben om in te staan voor de opvoeding van hun kinderen... Dit is natuurlijk een breed-maatschappelijk debat, maar met een enorme impact voor ons allen actief in de jeugdhulp.

Een jeugdhulp in volle transitie...

Sta me nu toe om uit de voorbije periode, met zowel de analyse gemaakt door de administratie als de signalen vanop het terrein, die zaken eruit te lichten, waarvan we overtuigd zijn dat we het verschil kunnen maken.

We doen dit best overzichtelijk. We volgen met name de weg die gezinnen, kinderen en jongeren nu lopen, doorheen die hervormde jeugdhulp. We zullen per fase, op basis van de hoorzittingen, de ervaringen van de agentschappen en de commentaren, hierbij duidelijk al een aantal verbeteracties benoemen. Sommige lopen al, andere, andere zullen worden opgestart.

Een toegankelijke jeugdhulp

Een belangrijke ingreep was en is het opschuiven naar een meer toegankelijke jeugdhulp. We doen dit door de actoren binnen de brede instap te benoemen en door het rechtstreeks toegankelijk maken van het niet-residentiële aanbod van Jongerenwelzijn en van het aanbod voor kinderen en jongeren met een beperking. Daarnaast breiden we ook de capaciteit binnen die rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp systematisch verder uit.

We verwijzen naar de recente initiatieven die we namen om het aanbod uit te breiden voor gezinnen met jonge kinderen in een intersectorale aanpak door Jongerenwelzijn,

Kind en Gezin en met de centra voor geestelijke gezondheidszorg als bevoorrechte partner. We merken immers al te vaak dat een geestelijke gezondheidsproblematiek bij

de ouder vaak de oorzaak is tot de uithuisplaatsing. Daarnaast ontsloten we begin dit jaar al de methodiek **positieve heroriëntering** over gans Vlaanderen en het realiseerden we ook binnen het uitbreidingsbeleid voor kinderen en jongeren met een beperking een versterking van de rechtstreeks toegankelijke hulp.

Dit aanbod moet toegankelijk zijn zonder al te zware procedures en het kan ingezet worden dichtbij de hulpvraag. Het gaat meestal om vormen van ambulante begeleiding of begeleiding aan huis.

Voor personen met een handicap werd deze beweging al langer ingezet, voor Jongerenwelzijn behoorlijk ingrijpend vanaf begin dit jaar. We merken duidelijk, na 6 maanden, een sterke vraag om 'chaos' te vermijden en de nood aan **duidelijke afspraken over regie**, over wie de instroom bewaakt? en wie **het overzicht** houdt?

Het overzicht bewaren: duidelijke monitoring

Het is hier wel belangrijk om te duiden dat het niet klopt als zou hier geen enkele vorm van registratie voor handen of mogelijk zijn.

Op basis van een analyse blijkt dat voor alle begeleidingstrajecten - ongeacht of ze rechtstreeks toegankelijk dan wel op basis van een jeugdhulpbeslissing gestart worden - van private voorzieningen en diensten die door Jongerenwelzijn erkend of vergund worden, de zorgaanbieders in het registratiesysteem BinC, Begeleiding in Cijfers, registreren. Met de herwerkte BinC-applicatie, in gebruik genomen op 1 januari van dit jaar, zullen we vanaf volgend jaar in staat zijn om over de relevante inhoudelijke aspecten van de zorg en de doelgroep te rapporteren. Ook voor wat betreft het in kaart brengen van de instroom wordt werk gemaakt van een centraal wachtbeheer op basis van de ervaringen die deze diensten en verwijzers reeds hebben. Ook voor andere sectoren geldt dat men data registreert. Dit is logisch gezien een aantal sectoren ook voor de integrale jeugdhulp al rechtstreeks toegankelijk waren, zoals bijvoorbeeld grote delen van de CKG, de CAW,... Ook binnen het VAPH wordt de rechtstreeks toegankelijke hulp gemonitord. We moeten hier natuurlijk een beweging maken om deze data zonder al te veel administratieve overlast intersectoraal te ontsluiten.

Naast een **eenduidige registratie** is het belangrijk dat, om werkelijk goed toegankelijk te zijn, het aanbod ook goed bekend is. In de regio's wordt hier naarstig aan gewerkt. Er zijn goede praktijken waarbij organisaties samen verduidelijken wie welk aanbod heeft. Bekendmaking en positionering van het rechtstreeks toegankelijke aanbod is hierbij cruciaal. We blijven dan ook verder inzetten op heldere **communicatie en vorming**.

Kortom, duidelijke intersectorale monitoring en afspraken rond instroom en wachtbeheer moeten we afspreken en uitwerken, de basis is er al. Regionaal moeten

duidelijke afspraken gemaakt worden van hoe dit wordt geconcretiseerd. Als we zien wat de voorzieningen nu al registreren moeten we op regioniveau komen tot **een gedeelde set van een vijftal basisgegevens**, die tussen de sectoren kunnen vergeleken worden. We houden hierbij ook het overzicht op niveau van het gezin. Zeker voor multi-problemegezinnen is het belangrijk dat we met **één duidelijk plan samen met die gezinnen** werken.

Duidelijke monitoring en het overzicht bewaren van de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp is ook noodzakelijk om de actoren in de brede instap meer slagkracht te geven in het uitvoeren van hun opdracht. De laagdrempelige organisaties van de brede instap, de centra voor leerlingbegeleiding, centra voor algemeen welzijnswerk, Kind en Gezin kunnen zich dan ook beter organiseren in hun werkingsgebied zodat het voor de hulpvrager duidelijk is waarvoor ze bij wie terecht kunnen.

Wat die brede instap betreft, willen we ook eens dieper ingaan op de **specifieke rol en positie van de CLB**. De CLB zijn een cruciale partner binnen de jeugdhulp. Door hun unieke positie zijn ze zeer laagdrempelig en vindplaats georiënteerd. Na één jaar integrale jeugdhulp is het duidelijk dat dit voor de CLB een grote omwenteling is, dit blijkt uit de signalen, maar ook uit het gebruik van de consultfunctie bij de gemandateerde voorzieningen, het belang van het ondersteuningstraject dat werd opgezet en de bereidheid om mee te denken over die rol op het snijvlak tussen onderwijs-welzijn. Het is hierbij belangrijk te verwijzen naar de keuze om een audit uit te voeren naar de CLB's, waarbij ook een werklasmeting één van de elementen is. Die audit loopt en moet nog opgeleverd worden, de timing hiervoor is september, en zal bijkomend materiaal genereren. Het lijkt ons logisch dat we de resultaten van deze audit inwachten vooraleer we hier veralgemenende uitspraken over doen. Samen met collega-minister van Onderwijs en de CLB moeten we bekijken hoe de leerlingenbegeleiding in Vlaanderen evolueert, met bijzondere aandacht voor de synergieën tussen onderwijs, welzijn en preventie.

Gevat omgaan met verontrusting

Met het opschuiven naar een meer toegankelijke jeugdhulp moeten we ook gepast omgaan met een nieuw gegeven. Het spanningsveld dat binnen de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp kan ontstaan rond wie de regie voert, wie de verantwoordelijkheid draagt, wie het eerste aanspreekpunt is en wie finaal voldoende doorzettingsmacht heeft om te escaleren. Dat is binnen iedere hervorming van de jeugdhulp, ook internationaal, een zeer cruciaal thema.

We moeten hier **een doortastend beleid** voeren. Vorming en training van alle hulpverleners is hierbij van groot belang. Dit jaar hernemen we de **vormingscyclus rond verontrusting** en zetten die breed open.

In hulpverleningstrajecten moet van bij de start duidelijk zijn wie verantwoordelijk is voor het kind, de jongere, het gezin. We moeten hier geen tikkertje spelen, maar naar een sluitende en vlotte estafette met een gezamenlijk doel voor ogen. **Verantwoordelijkheid nemen en vertrouwen in elkaars expertise** is hierbij doorslaggevend.

We voorzien reeds in een aantal andere mogelijkheden om deze hulpcontinuïteit waar te maken. **Cliëntoverleg, bemiddeling** zijn daar voorbeelden van, zo ook de **vertrouwenspersoon**. Tijdens de hoorzittingen werden over deze mogelijkheden van cliëntoverleg en bemiddeling positieve echo's opgevangen op basis van de eerste ervaringen en het potentieel ervan. We stellen vast dat dit tijdens het eerste jaar veel te weinig gebruikt werd. We moeten hier investeren in een betere **bekendmaking** van deze mogelijkheden, zo dat deze waar nodig snel en gepast worden ingezet. De mogelijkheden zijn er, maar dus voorlopig onderbenut. Sensibilisering en vorming zijn hier belangrijk.

Voor alle duidelijkheid: in de meeste trajecten is het bekend, ook voor de cliënt, wie zorgt voor de continuïteit, namelijk degene die het dichtst, nauwst betrokken is op het gezin. Meestal zal dit dus de hulpverlener zijn, waar het gezin of de jongere bij aanklopte of die het gezin of jongere kent of begeleidt.

Maar in meer moeizame trajecten, met breuken, met complexe problematieken waar verschillende hulpverleners bij betrokken zijn of waarbij hulpverlening tijdelijk niet aanwezig is, moeten we alert zijn dat we, ook in de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, werken met een functie die altijd opgenomen en geactiveerd is. Een **functie die ook gekoppeld is aan duidelijkheid en voldoende doorzettingsvermogen**. Hiervoor moeten we de figuur van wat in het decreet 'de contactpersoon-aanmelder' heet, verduidelijken. Het mandaat van de aanmelder moet geëxpliciteerd worden. Het moet duidelijker zijn wanneer deze opdracht voor de hulpverlener start, wanneer deze stopt en hoelang deze opdracht duurt.

Zeker in die situaties waar hulpverleners ongerust zijn over de evolutie binnen een gezin, over de ontwikkeling van een kind of rond het gedrag van een jongere, moet het net zich sluiten. Het aflijnen van die verantwoordelijkheid is zeer belangrijk om tijdig de stap te zetten naar de gemandateerde voorzieningen.

Duidelijk mandaat in verontrustende situaties

Dit brengt ons bij een veel gehoord issue tijdens de hoorzittingen en op het terrein: waarom werken met 2 gemandateerde voorzieningen, waarom een Vertrouwenscentrum Kindermishandeling en een Ondersteuningscentrum Jeugdzorg. We moeten deze vraagstelling niet uit de weggaan in een debat waarbij vereenvoudiging en gedeelde zorg de kern van de zaak zijn.

Het is zeker waar, dat we gelet op de ervaringen op het terrein, de afspraken rond verontrusting beter moeten afstemmen. De theorie klopt, maar we stellen vast dat vanuit een historisch gegroeide opdracht, verschillen in organisatiecultuur,... eenzelfde opdracht blijkbaar anders wordt ervaren en ingevuld door het werkveld. We merken hierbij verschillen zowel regionaal, zowel tussen de VK's en de OCJ.

Duidelijk is dat er een behoefte leeft bij hulpverleners aan **een sterke autoriteit** die fysiek **aanspreekbaar** is, ondersteunt, adviseert, een weg mee aflegt, het traject snel overneemt, coördineert en **optreedt** als we spreken over verontrusting en maatschappelijke noodzaak.

Wat ons betreft is het duidelijk, we moeten op **het continuüm van wat we actieve bemoeizorg** kunnen noemen een performant aanbod hebben voor iedereen. Dit aanbod is aanklappend en komt tussen indien nodig, het varieert van een zeer toegankelijke en bereikbare consultfunctie over een interveniërende trajectcoördinatie die snel knopen doorhakt en beslist dat in het belang van het kind er vanuit een maatschappelijke noodzaak moet ingegrepen worden. Kortom: we moeten verdere streven naar een performante ketenaanpak.

Dat een dergelijke keten-aanpak werkt, merken we uit lokale 'good practices' zoals CO3, korte keten-aanpak, Link,... projecten waarbij welzijn afstemt met justitie en politie. Deze projecten moeten op termijn verduurzaamd worden, het model van de zogenaamde Family Justice Centers kan hiervoor inspirerend zijn. We moeten ook voor verontrusting aansluiting bij die lokale initiatieven vinden.

Een **ketenaanpak** houdt natuurlijk in dat we de huidige taakoverlap en kerntaken uitzuiveren binnen de gemandateerde voorzieningen, richting één duidelijke en heldere keten. Dat we hier **meer synergieën** moeten maken tussen de VK's onderling, door bijvoorbeeld een meer overkoepelend beleid in een gedeeld organisatiemodel, we spraken ter zake met de VK's af dat ze zich voor een aantal kerntaken organiseren in één vzw-structuur en natuurlijk ook tussen de VK's en de OCJ, dat staat vast.

We nemen dus die processen rond verontrusting in het bijzonder onder de loep. We stelden hiervoor ondertussen **een expert** aan, die de komende maanden de dynamiek die speelt in de processen rond verontrusting kritisch zal analyseren. Vanuit die expertise en

inkijk worden na de zomer **aanbevelingen** aangeleverd. Het behoort dus zeker tot de mogelijkheden dat dit leidt tot een hertekening van hoe we omgaan met verontrusting binnen de jeugdhulp en hoe we dit organiseren.

Informatie-uitwisseling is hierbij een zeer belangrijk aandachtspunt. Het is evident dat als we de tussenschoten eruit halen dat er moet gecommuniceerd worden met en buiten de vertrouwde wereld van de eigen sector. De jeugdhulp heeft daarenboven een dermate belangrijke functie in het gepast omgaan met verontrusting dit de facto impliceert dat hulpverleners zich ook moeten kunnen verhouden tot actoren buiten de hulpverlening, in casu ten aanzien van justitie en politie. Hier maken we momenteel werk en dit op basis van recente juridische adviezen, om de instrumenten **risico-inschatting en casuoverleg** te veralgemenen. De noodzakelijke wijzigingen in de regelgeving zijn voorbereid en worden afgestemd met de betrokken hulpaanbieders en met justitie. Het is duidelijk dat hierbij de **integriteit van het kind** en de jongere altijd primeert boven de mate van de ingeschatte vrijwilligheid in de hulpverlening.

Crisis

Soms loopt de spanning binnen gezinnen, bij jongeren zo hard op, dat er onmiddellijk nood is aan gericht advies, een korte interventie, een intensieve begeleiding aan huis of zelfs opvang. Vorig jaar kregen de meldpunten crisis bijna 5.500 meldingen. Meer dan de helft van die vragen, kon door een eerste consult, coaching door de meldpunten opgevangen worden. Binnen een integrale jeugdhulp moeten we in eerste instantie wel blijven benadrukken dat **een centraal nummer in iedere regio in Vlaanderen**, waar nu iedereen terecht kan, **een belangrijke realisatie** is van een samenwerkende jeugdhulp. Daarom versterkten we ook prioritair de Centra Algemeen Welzijnswerk binnen de meldpunten met bijkomende mankracht en zorgden we voor een uitbreiding van het aanbod crishulp aan huis binnen deze netwerken. Verder moeten we ook de pool aan beschikbare, gereserveerde opvangplaatsen systematisch vergroten.

Een vraag die herhaaldelijk wordt gesteld, is de vraag naar een eenduidige verklaring voor de stijging van het aantal crisissen de voorbije jaren.

Op dit moment zijn er alvast een aantal logische en tastbare elementen die deze stijging kunnen verklaren.

Ten eerste is het belangrijk vast te stellen dat de eerste grote stijging zich al voordeed in 2013, dus nog voor het in voege treden van het decreet betreffende de integrale jeugdhulp. Dit komt door dat die netwerken, die in de periode tussen 2004 en 2008 geleidelijk aan ontstonden, de laatste jaren steeds meer aan bekendheid wonnen.

Ten tweede is het ook belangrijk te melden dat er vroeger geen meldpunten waren, laat staan een **geüniformiseerde registratie** over sectoren heen. We hadden er het vroeger, dus voor de crisisnetwerken met een centrale, het raden naar waar of hoeveel gezinnen, jongeren er in crisissituaties op zoek waren naar crisishulp.

Ten derde is de stijgende instroom bij de crisisnetwerken ook een logisch gevolg van de uitbreiding van het aantal aanmelders die voorheen niet konden aanmelden, zoals de jeugdrechters en de gezinnen of de omgeving van de gezinnen zelf. Hierbij speelt ook de positionering van het aanbod van crisishulp aan huis achter het meldpunt mee een rol, gelet dat dit met zich mee brengt dat alle vragen voor deze werkvorm nu moeten gesteld worden als crisisvraag aan het meldpunt, wat voordien niet het geval is. De meldpunten centraliseren dus heel wat hulpvragen die vroeger in verschillende, al of niet formele, circuits circuleerden.

Wat dat laatste betreft moeten we toch ook nog een punt maken over de soms vreemde reacties op het jaarverslag van Jongerenwelzijn. Dat jaarverslag brengt voor het eerst **een meer intersectoraal zicht op de jeugdhulp** in kaart. Hierbij is het dan toch logisch dat niet alle cijfers zo maar kunnen vergeleken worden en is het nog logischer dat het jaarverslag cijfers voor het eerst samenbrengt, die opnieuw: vroeger verspreid zaten in een kluwen van diverse rapporten, verslagen of gegevens die vroeger gewoon weg niet geregistreerd, laat staan gerapporteerd werden.

Ten vierde hebben alle communicatie-acties rond het nieuwe decreet de crisisnetwerken opnieuw onder de aandacht gebracht, wat ook mee de toename verklaart, ook al in 2013. De mate van bekend zijn, blijkt overigens ook een verklaring te zijn voor de regionale verschillen inzake instroom, deze zijn vaak te verbinden aan de bekendheid en de organisatie van het crisismeldpunt. Wie zich organiseert bijvoorbeeld op het ontvangen van vragen van de cliënt zelf, zal ook meer vragen krijgen van cliënten.

Maar het klopt, dat het bijkomend noodzakelijk blijft om een meer kwantitatieve analyse te maken van de aanmeldingen bij de crisismeldpunten in Vlaanderen en te onderzoeken wat zich in en misschien vooral rond de crisisjeugdhulp afspeelt.

Rond crisis moeten we **de federale ontwikkeling** van zorgcircuits voor kinderen en jongeren met op korte termijn de ontplooiing van crisishulp in de geestelijke gezondheidszorg en het aanbieden van outreachende hulp aangrijpen voor een betere integratie in de bestaande organisatie van de crisishulp van de integrale jeugdhulp. Hierbij moet zeker voor wat betreft de crisishulp de doelstelling zijn om **één gezamenlijk**

meldpunt te realiseren tussen de jeugdhulp en spoedeisende hulp binnen de kinder- en jeugdpsychiatrie. We kunnen ons hiervoor laten inspireren door goede praktijken op het terrein zoals het Libel-project in Vlaams-Brabant en Crisis kwadraat in Oost-Vlaanderen.

Daarnaast moet er een heldere taakverdeling komen tussen het centraal aanmeldingspunt van de gemeenschapsinstellingen, de crisismeldpunten en het team regie van de toegangspoort voor de snelle opvang van kinderen en jongeren met een hoogdringende hulpvraag. Bij het maken van deze afspraken betrekken we ook de jeugdmagistraten.

Intensieve zorg en residentiële hulp - toegangspoort

Als we de brug maken naar situaties waar voor langere tijd meer ingrijpende, residentiële hulp nodig is, al of niet in een verontrustende situatie of m.a.w. wanneer voor een kind, een jongere een vorm van residentiële zorg nodig is, dan komen we zeer duidelijk op het terrein van de meest gehoorde kritieken: de bureaucrativering van die toegang door het installeren van één intersectorale toegangspoort en het gebruik van het A-document.

Zoals we in het begin al stelden, moet het zeer duidelijk zijn: het belang van één gedeeld systeem die de toegang regelt tot zeer ingrijpende hulp is essentieel. We **kieszen resoluut voor 1 systeem: minder intakes, minder herhaling, minder overlap** en we maken hierbij gebruik van de mogelijkheden van digitale gegevensdeling. We kiezen ook fundamenteel voor een duidelijke en verantwoorde visie op waarom we kiezen voor het inzetten van residentiële zorg, daar geven we niet op af. Zowel in het belang van de cliënt als voor de maatschappij, moeten we vasthouden aan een weloverwogen keuze voor residentiële zorg.

Het A-document...

Wat het A-document en het functioneren van de toegangspoort betreft, komt het wat ons betreft neer op één zaak: is er **voldoende vertrouwen** op het terrein dat we die **noodzakelijke vereenvoudiging** ook kunnen realiseren. Wat mij betreft wel: we moeten in eerste instantie en op korte termijn kwantitatief bekijken hoe er minder velden, minder A-documenten tout court moeten opgemaakt, ingevuld worden. We moeten ons beperken tot het strikt noodzakelijke en overlap tussen informatie en invulvakken vermijden. We starten daarom ook **een onderzoek naar het A-document** door het Kwaliteitscentrum Diagnostiek.

Wat die vereenvoudiging betreft, die gebeurt het best samen met de gebruikers en op basis van duidelijke signalen en vragen. We moeten ervan overtuigd zijn dat het lopende

remediëringstraject die vereenvoudiging tastbaar realiseert. Waardoor er minder een gevoel is van rompslomp en wantrouwen. We kunnen het niet laten om te verwijzen naar het proces dat binnen de kinderopvang werd gelopen en vorige vrijdag resulteerde in een reeks aanpassingen van de regelgeving, die een serieuze vereenvoudiging

betekenen voor de initiatiefnemers. Het mag gezegd en daar zijn we het allen over eens, dat de voortgangsgroep binnen de kinderopvang, er op relatief korte termijn in slaagde om een geloofwaardige vereenvoudiging te realiseren.

Die remediëring loopt ook voor de jeugdhulp en leverde al een aantal **tastbare aanpassingen** aan: zo werd het mogelijk gemaakt dat meerdere hulpverleners kunnen schrijven in het A-document, zo werden ook de brieven vanuit de toegangspoort al voorgelegd aan Wablieft? en worden de procedures voor de versnelde indicatiestelling waar mogelijk afgeschaft, ...

Vertrouwen in expertise

Daarnaast zal in het kader van **de erkenning van de multidisciplinaire teams** vertrokken worden van het principe 'vertrouwen geven', m.a.w. een verslag van een MDT, dat de expertise heeft, houdt al een indicatiestelling in en kan de fase van de indicatiestelling in de poort automatisch passeren. We installeren gewoon weg **ex-postcontrole** om de kwaliteit te bewaken. Dit moet leiden tot een snellere doorstroom en een constructieve samenwerking met respect voor ieders expertise. Deze beweging is momenteel **al voorbereid** in aangepaste regelgeving en kan op korte termijn in werking treden.

We koppelen dit aan een nieuwe financiering van de multidisciplinaire teams en voorzien ook meer flexibiliteit voor intersectorale samenwerking tussen de teams. Daarnaast zorgen we er ook voor dat de actoren uit de geestelijke gezondheidszorg, bijv. de kinder- en jeugdpsychiaters, vanuit hun diagnostische kerntaak ook vlot via het A-document kunnen aanmelden bij de intersectorale toegangspoort, zodat de toegang tot niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp verloopt met minder tussenstappen voor de cliënt.

Daarnaast worden ook de processen in de jeugdhulpregie vereenvoudigd. De aanmelders krijgen meer **bewegingsvrijheid** bij het afstemmen van vraag en aanbod. De medewerkers van de jeugdhulpregie zullen bij de geprioriteerde complexe hulpvragen een mandaat van toewijzing tot jeugdhulp krijgen. De medewerkers die behoren tot de teams jeugdhulpregie zullen zich ten volle kunnen concentreren op het efficiënt benutten van de mogelijkheid om hulpvragen te prioriteren. Ze zullen een actieve rol opnemen in de coördinatie van alle partners die betrokken zijn teneinde een hulptraject te kunnen realiseren voor die kinderen en jongeren met een complexe problematiek.

Een dienstverlenende toegangspoort

Het vereenvoudigen van het A-document en de werkwijze in de toegangspoort geeft dus een directe impact op het evolueren van de toegangspoort naar **een meer dienstverlenend in plaats van een controlerend orgaan**. We creëren hierbij ook meer

zuurstof voor de medewerkers in de teams om zich meer toe te spitsen op **de ondersteuning en trajectcoördinatie van complexe dossiers** in plaats van wat in een eerste fase aangevoeld werd als louter een controlerende taak.

De toegangspoort als dienstverlenende schakel in de jeugdhulp kan dan ten volle haar rol spelen voor het zo efficiënt mogelijk inzetten van de niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp.

Pleegzorg als eerste keuze

Als het gaat over het inschakelen, tijdelijk of langdurig van verblijf, schuiven we als eerste keuze nog altijd varianten van **pleegzorg** naar voren. Ook hier moeten we werk maken dat de recente hervormingen binnen de pleegzorg zo goed als mogelijk afgestemd worden met de processen binnen de jeugdhulp. Nu we merken dat **het aantal kandidaat-pleegzorgers in Vlaanderen systematisch stijgt**, moeten we deze kans ook grijpen. Dit kan door de expertise van de pleegzorgdiensten zo dicht mogelijk bij de besluitvorming van de toegangspoort of de jeugdrechter te brengen. We zijn er ons van bewust dat pleegzorg niet voor iedere residentiële zorgvraag een oplossing kan zijn, maar we moeten het potentieel ten volle benutten.

Flexibel combineren

Wat het functioneren van de toegangspoort in meer moeilijke tot soms zeer complexe zorgvragen betreft, horen we unaniem **positieve geluiden**: de aanpak van de jeugdhulpregie levert resultaten op. De jeugdhulpregie kan **intersectorale oplossingen initiëren** al of niet met bijkomende incentives naar gelang de zorgzwaarte. Het feit dat we met het decreet ook voor het eerst inschrijven dat een instantie het mandaat krijgt om toe te wijzen blijft een belangrijke realisatie. Het kan een sluitstuk zijn, dat vroeger ontbrak. Het feit dat dit zelden of nooit moet worden toegepast, toont opnieuw het engagement en de bereidwilligheid van het terrein om ook voor complexe dossiers mee te zoeken aan oplossingen.

We moeten hierbij wel onderkennen dat we ook nog een weg te gaan hebben in het intersectoraal afstemmen van het aanbod. Hierbij moeten we het **aantal modules verder reduceren en verstaanbaar maken**. Zowel naar de vormgeving als naar de

financieringstechniek die erachter zit. Initiatiefnemers botsen in de praktijk nog te vaag op sectorale spelregels die **combinaties** over sectoren heen bemoeilijken. Ook hier is het Actieplan Jeugdhulp de leidraad voor een betere aanpak. De acties die hierop ingrijpen, moeten leiden tot een vereenvoudiging en het mogelijk maken van intersectorale combinaties of met andere woorden voorzieningen moeten gemakkelijker en flexibel

hun aanbod bij elkaar kunnen leggen om de vraag van een gezin, een jongere te beantwoorden. Die afstemming staat ook en vooral in functie van de verstaanbaarheid van de geboden hulp voor gezinnen, kinderen en jongeren en rond hoe we bijvoorbeeld de verschillende kostencomponenten verbonden aan 'sectorale systemen' eenvoudiger maken, zoals hoe we de kinderbijslag, een ouderbijdrage, zakgeld of bijzondere kosten,... regelen. Hier is meer uniformiteit noodzakelijk. De vraag van een gezin, een jongere maakt, zoals we allen weten, volledig abstractie van die vaak zeer technische spelregels en terminologie.

Afstemming met ontwikkelingen voor kinderen en jongeren met een beperking

Een bijkomende uitdaging is de afstemming tussen de ontwikkelingen binnen de integrale jeugdhulp en de zorg voor kinderen en jongeren met een beperking. Zowel binnen de jeugdhulp als met **de persoonsvolgende financiering** leggen we decretaal belangrijke principes vast. Voor de jeugdhulp luidt het dat we inzetten op de vermaatschappelijking van de jeugdhulp en het versterken van de eigen krachten van de cliënt en zijn omgeving en dat we cliënten vlot toegang geven tot de jeugdhulp die ze nodig hebben, zowel in het rechtstreeks als het niet-rechtstreeks toegankelijke aanbod. Aanvullend stelt de jeugdhulp zich als visie: "De jeugdhulp vertrekt van de hulpvraag of de hulpbehoefte van de personen tot wie ze zich richt, en sluit daar maximaal bij aan." De doelstellingen van Perspectief 2020, die basis vormden van het Decreet persoonsvolgende financiering, worden als volgt geformuleerd: de regie in handen van de persoon met een handicap leggen en zorggarantie voor de personen met de zwaarste ondersteuningsnoden. In de afstemming van de beide ontwikkelingen is het dus van belang om **de gelijkenissen te accentueren** in plaats van de verschillen te benadrukken. Concreet stellen we vast dat binnen de groep van minderjarigen met een beperking het in 2/3de gaat over kinderen en jongeren die via 'de toegangspoort' een vraag stellen waarbij die vraag geïnitieerd worden door de omgeving zelf. Met andere woorden, de ouders, vinden relatief autonoom en mits eigen regie de weg om hun zorgvraag te formuleren.

In 1/3de gaat het echter over een vraag die geïnitieerd wordt naar aanleiding van een verontrustende situatie of in het kader van gerechtelijke jeugdhulp.

Het spreekt vanzelf dat we met deze vaststelling in de verdere afstemming en de uitrol van de persoonsvolgende financiering voor minderjarigen rekening houden. We opteren hierbij voor **één model** dat er voor zorgt dat de eigen regie van de zorgvrager wordt gerespecteerd en dat we tegelijkertijd voldoende garanties bevat voor regievoering in geval van complexe zorgvragen, verontrusting en gerechtelijke jeugdhulp. Dit veronderstelt de nodige aanpassingen van het A-document, de prioriteitstelling van

dossiers en de regievoering vanuit het standpunt van de cliënten. Belangrijk hierbij is dat we van meet af aan ook duidelijke afspraken maken over registratie om het overzicht te bewaren van kinderen en jongeren met een beperking binnen de jeugdhulp. Het is dan ook aan de betrokken administraties en aan de taskforce persoonsvolgende financiering om deze afstemming uit te werken en helder te communiceren in het najaar van 2015.

Het belang van die afstemming ligt worden in een versnelde uitstroom van **jongvolwassenen** uit de jeugdhulp. Binnen de regelgeving voor minderjarigen met een handicap werden recent een aantal wijzigingen doorgevoerd voor de kwetsbare groep van jongvolwassenen. Het klopt dat zij dikwijls moeilijk aansluiting vinden bij de volwassenenzorg. Door de doorgevoerde aanpassingen wordt het expliciet reglementair verankerd dat personen omwille van zware zorgbehoefte of schoolloopbaan tot 25 jaar in de minderjarigenvoorziening kunnen opgenomen worden, en wordt het mogelijk gemaakt dat zij indien nodig, omwille van zware gedragsstoornissen, reeds vanaf 16 jaar worden opgenomen in een meerderjarigenvoorziening. Daarnaast kunnen jongeren die de voorziening verlaten hebben, daar tot hun 25 jaar weer terecht voor laagfrequente mobiele begeleiding, die hen moet steunen in het zelfstandig functioneren en moet zorgen voor een warme overdracht naar andere welzijnsdiensten. Vlaanderen zet ook stelselmatig en prioritair in op de uitbreiding van het aanbod voor jongeren en jongvolwassenen met een beperking. Ook met de persoonsvolgende financiering zal de groep jongvolwassenen tot 25 jaar prioriteit krijgen in de gefaseerde uitrol van het basisondersteuningsbudget. De groep komt ook vooraan in beeld bij de toekenning van een persoonsvolgend budget voor niet rechtstreeks toegankelijke hulp.

Als het gaat over intersectorale afstemming in het belang van de jongere moeten we wijzen op een aantal doelgroepen die bijzondere aandacht vergen, breder nog dan Jongerenwelzijn en het VAPH. De overlap in de groep jongeren die kampen met gedrags- en emotionele problemen en jongeren met autisme is in de praktijk groot, ze mogen niet tussen wal en schip vallen. Ook het terrein signaleert de zeer diffuse situatie waarin deze kinderen en jongeren soms verkeren. Het gepaste aanbod mag niet afhankelijk zijn van toeval. Zowel de kinder- en jeugdpsychiatrie, voorzieningen binnen Jongerenwelzijn als het VAPH zijn bereid verregaande engagementen te nemen om voor deze jongeren een gepast aanbod te voorzien. Het **flexibiliseren en mogelijk maken van goede**

samenwerking, moeten we faciliteren. We voorzien hiervoor ook bijkomende middelen om dit mogelijk te maken.

Daarnaast moeten we tot slot nog vermelden dat er, op ons initiatief, momenteel een task force autisme loopt die aanbevelingen zal formuleren in het streven naar **een autisme-vriendelijk Vlaanderen**, over verschillende levensdomeinen in al zijn facetten heen. Eveneens wordt dit thema mee opgenomen in de werkzaamheden ter

voorbereiding van de IMC Volksgezondheid. Heel concreet, zeker ook voor de jongvolwassenen, is het recente GAUZZ-project dat we recent vanuit Vlaanderen mogelijk maakten een voorbeeld van beloftevolle aanpak en zullen we dit ook moeten bekijken bij de inbedding van de centra voor ambulante revalidatie.

Jeugdhulp verder in beweging...

Het voorbije werkjaar was zeer intens voor alle jeugdhulpaanbieders in Vlaanderen. Alles is in beweging, van preventie tot de zorg voor zeer complexe dossiers. De hoorzittingen en de commentaren zetten ook op scherp dat deze hervormingen zich afspelen in een zeer complex landschap met vele actoren, sectoren maar met allen één doel voor ogen: gepaste hulp en zorg voor kinderen, jongeren en gezinnen. We moeten samen werk maken van een gedeelde visie, van doorgedreven vereenvoudiging en een versterkte samenwerking met vertrouwen voor elkaars competenties. We kunnen dit niet alleen met de Vlaamse partners. Zoals duidelijk werd, is het installeren van duidelijke afspraken met de federale sleutelpartners, Justitie en Volksgezondheid van belang om richting te geven aan de jeugdhulp in Vlaanderen. Daarenboven moeten we ook het herhaaldelijk gesignaleerde capaciteitsprobleem een plaats geven. Een versterkte uitrol van het Actieplan Jeugdhulp moet hierin richting gevend zijn.

Dat de jeugdhulp in beweging zal blijven is duidelijk. Er kondigt zich immers nog een belangrijke ontwikkeling aan. Momenteel worden de voorbereidingen getroffen voor een Vlaamse invulling van hoe we omgaan met jeugddelinquentie. Het spreekt vanzelf dat we ook hier moeten af stemmen met de integrale jeugdhulp en de opportuniteiten moeten benutten om een helder en duidelijk beleid op de kaart te zetten.

Heldere aansturing, duidelijke governance en **een versterkte rol voor de regio's**, waar de afstemming het dichtst bij het terrein gebeurt zijn hierbij uitermate belangrijk.

We ronden af met een bijzondere verwijzing naar de jongeren die hier inspirerend getuigden vanuit hun **eigen ervaringen** in de jeugdhulp. We mogen in dit alles natuurlijk

niet vergeten te luisteren naar het gezond verstand en de verfrissende ideeën van zij
waarvoor we dit alles doen.